Σημειώματα

Πόσο διδάσκει ή άθυροστομία;

Ετυχε πρόσφατα σέ μιά παράσταση σύγχρονου έργου, μέ άρκετά τολμηρό διάλογο, πού, φυσικά, δέν διεκδικεί διάκριση πρωτοτυπίας. Ωστόσο μού έκανε έντύπωση ότι τήν παράσταση αύτή παρακολουθούσαν νεαρότατα παιδιά, πού τό ύπουργείο νέας γενιάς, μέ τό γνωστό του μέτρο (γιά μαθητικά εἰσιτήρια) εἶχε στείλει στό θέατρο αὐτό. Καί ὁμολογῶ ὁτι δέν αἰσθανόμουνο καθόλου ἀνετα κάθε φορά πού ἐκτοξευόταν κόποια ἀθυροστομία, ὁταν σκεφτόμουνα ὁτι τήν ἀκουγαν παιδιά σταλμένα ἐπίτηδες γιά νά δούν τήν παράσταση αὐτή καί νά ἀναπτύξουν τό αἰσθητήριό τους. Φυσικά, δέν ἐχω καμία ἀμφιβολία ὁτι ὁλες οἱ ἐκτοξευθείσες λέξεις ἡ φράσεις ἡταν γνωστές στά ἀγόρια καί στά κορίτσια, ἀφού ἡ τηλεόρασή μας δέν ὑστερεί σέ τέτοιου εἴδους πρσοδευτικότητα. Ωστόσο, τό νά κατευθύνονται τά παιδιά σέ παραστάσεις τολμηρού λεκτικού –μέ πρωτοβουλία ὑπουργείου– ἐχει μιά ἄλλη θαρύτητα στή διαπαιδαγώγησή τους. Αλλο νά ἀκούς τήν θρισιά στό δρόμα κι ἄλλο νά σέ στέλνει τό κράτος νά τήν ἀκούσεις στό θέατρο, πολύ περισσότερο ἀν εἰσαι ἐφηβος καί δέν μπορεἰς ἀκόμη νά καταλάθεις τή διαφορά. Μέ τήν ἰδια λογική θά μπορούσαν νά ἐκστομίζονται ἀθυροστομίες καί θρισιές ἀπό τούς δασκάλους (τό θέατρο κι αὐτό εἰναι σχολεἰο - φανερό ἡ κρυφό) ἡ ἀπό προϊσταμένους κλπ. Λυπούμαι ὁν φαίνομαι τής παλιάς σχολής καί δέν καταλαβαίνω τό θαθύτερο νόημα τής ἀπελευθερωμένης νεολαίας. Καί λυπούμαι ἀκόμη γιατί δέν μπορῶ νά καταλάθω γιατί διαμαρτυρόμαστε γιά τήν ἀθυροστομία τής ἐπιθεώρησης, πού στό κάτω τής γραφής, δέν ἐνισχύεται ἀπό κανένα ὑπουργεἰο –τό ἀντίθετο μάλιστα, ὁταν «τσούζει». Καλή εἰναι ἡ καλλιτεχνική, ἡ θεατρική ἐνημέρωση τής σπουδάζουσας νεολαίας, ἀν στέλνουμε τά παιδιά σέ παραστάσεις καλές, ἐργων κατάλληλων καί ὁπωσδήποτε εὐπρεπῶν ὡς πρός τήν γλώσσα καί τά διανοήματα. Αλλωστε, ἐχει ἡ νεολαία πολύ καιρό μπροστά της νά χαρεἰ τό ἀθυρόστομο θέατρο –ἀν τό ἐπιθυμεἰ.

Η ιστορία της φιλοσοφικής σχολής

Διάβασα περιλήψεις ὁμιλιών ὁυο πανεπιστημιακών γιά τήν ἱστορία τής φιλοσοφικής σχολής τού πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Καί ξαναθυμήθηκα τήν μεγάλη της προσδευτική προσφορά στά ἑλληνικά γράμματα –ὁπως θυμήθηκα καί τόν συνε-

Ενας Μάιος γεμάτος «Παράλλαξι»

Φεστιβάλ φωτογραφίας με πολλά επιτεύγματα

Ενα πραγματικό ἀθλο – μικρό ἡ μεγάλο – πραγματοποιεἰ αὐτόν τόν καιρό στή Θεσσαλονίκη τό σωματεἰο «Παράλλαξις», ὀργανώνοντας πλειάδα ἐκδηλώσεων γύρω ἀπό τή φωτογραφία, ὁλο τό Μάιο. Δέν εἰναι μόνον ὁ ὀριθμός τών ἐκδηλώσεων πού ἐντυπωσιάζει καθώς ἀνέρχεται σέ δεκάδες· εἰναι καί ἡ παικιλία τους καί ἡ ποιότητά τους. Θά μπορούσε ἀνεπιφύλακτα νά πεἰ κανεἰς πώς εἰναι ἡ πρώτη φορά πού ἡ τέχνη τής φωτογραφίας ἐχει μιά τόσο καλά ὀργανωμένη καί τόσο ἐκτεταμένη προβολή.

Θέβαια, ὁ κύριος ὀγκος τού «φεστιβάλ» αὐτού – ἀριθμητικά τουλάχιστον – ἀποτελεἰται ἀπό ἐκθέσεις. Αλλά καί τά συνέδριο καί ἄλλες παράλληλες ἐκδηλώσεις πλουτίζουν τό περιεχόμενο τής ὁλης διοργάνωσης, ἐτσι πού νά θαυμάζει κανεἰς τό μέγεθος καί τήν εὐρύτητό της. Καί ὁλο αὐτό τό ἐπίτευγμα, τό φιλόδοξο πλάνο σχεδιάστηκε καί διεκπεραιώνεται ἀπό μιά μικρή ὁμάδα ἀνθρώπων πού ἀποδεικνύει, γιά μιά ἀκόμη φορά, πόσα θαύματα μπορεἰ νά ἐπιτελέσει ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, μέ σχετικά μικρή ἐνίσχυση.

Γιά τίς ἐκδηλώσεις τής «Παράλλαξις», γι' αὐτόν τό φωταγραφικό Μάιο, πού ἡδη βρίσκεται στήν ἐξέλιξή του, μιλήσαμε μέ τούς θαοικούς παράγοντες τού σωματεἰου, τό Γιάννη Βανίδη, τάν Απάστολο Μαρούλη καί τόν Αρι Γεωργίαυ, πού δέχτηκαν ν' ἀπαντήσουν στά ἐρωτήματά μας. Νά σημειωθεἰ, ὁτι οἱ ὀπαντήσεις ἀποτελούν τήν κοινή γραμμή τών ἐκδηλώσεων τού καθενός καί, θά πρέπει ν' ἀναγνωριστεἰ, ὁτι ἀποτελούν μιά ἀπόδοση μιάς πολύ πλατύτερης συζήτησης πού ἐγινε.

Ποιοί οἱ στόχοι

Ξεκινήσαμε τήν κουθέντα ἀπό τό πιό θασικό στοιχεἰο καί τής δημιουργίας τού ἰδιου τού συλλόγου καί τών ἐκδηλώσεων πού ἀρχισαν καί συνεχίζονται.

–Ποιόν ἰδιαἰτερο χώρο τής προβολής τής φωτογραφίας ἀποσκοπεἰ νά καλύψει ἡ «Παράλλαξις»;

–Η εἰδοποιές διαφορά δίδεται ἀπό τόν τίτλο τού συνέδρομου, πού λέει «σύνδεσμος γιά τήν πραώθηση τής δημιουργικής φωτογραφίας». Καί «δημιουργική φωτογραφία» θά πεἰ ἡ φωτογραφία πού ἐχει καλλιτεχνικές προθέσεις. Εἰναι ἡ φωτογραφία πού δέν εἰναι ἀτύχημα (μερικές φορές

Ποικιλία εκδηλώσεων επιπέδου και στόχων

συγκεκριμένο, ὁσον ἀφορά τή σειρά τών ἐκδηλώσεων τών Μαΐου.

–Τί ἐννοια ἐχει τό πλήθος τών ἐκδηλώσεων μέσα σ ἑνα μήνα;

–Ηταν κατά τό πλεἰστον προγραμματισμένες ἐτσι. Κάποιες ἀφαιρέθηκαν, κάποιες ἄλλες προστέθηκαν, ἀλλά τό θασικό πρόγραμμα εἰχε ἐτσι δημιουργηθεἰ ἀπό τήν ἀρχή. Θέλαμε ἐτσι νά δώσουμε ἑνα δεἰγμα τής δυναμικότητας τού συλλόγου, θέλαμε δηλαδή νά δεἰξουμε τί μπορούμε νά κόνουμε κι αὐτό νά εἰναι ἑνα κρέντιτο γιά μάς. Δίνουμε ἐξετάσεις γιά τό τί μπορούμε νά κάνουμε. Θά πρέπει νά διευκρινιστεἰ, πώς οἱ ἰδέες μας δέν εἰναι οὐρανοκατέθατες, ἀφού παρόμοια φεστιβάλ ὀργανώνονται στό ἐξωτερικό ἀπό ἀρκετά χρόνια καί ἀποτελούν παγιωμένους θεσμούς. Θά πρέπει ἐπίσης νά διευκρινίσουμε ὁτι τό δικό μας πρό-

φωτογραφιών, ἀλλά εἰναι ἐλάχιστοι. Ο τρἰτος ἄξονας παρουσιάζει τούς σύγχρονους δημιουργούς, τής Θεσσαλονίκης, τού εὐρύτερου ἑλληνικού χώρου ἀλλά καί τού ἐξωτερικού, πού μάς δεἰχνουν, αὐτοἰ περισσότερο, πού κινεἰται σήμερα ἡ φωτογραφία. Ο τέταρτος ἄξονας ἐκδηλώσεων ἀποσκοπεἰ νά μάς δεἰξει τήν τομή τής φωτογραφίας μέ τίς ἄλλες τέχνες. Γνωστοἰ καλλιτέχνες, ὁπως ὁ Κεσσανλής, ὁ Σαμαρός, ὁ γλύπτης Θόδωρος, ὁ Γεωργίου καί πολλοἰ ἄλλοι χρησιμοποιούν τή φωτογραφία στά ἐργα τους, κατά τρόπους πού ποικίλουν σέ μορφή. Στόν ἄξονα αὐτόν ὑπάρχουν πολλές καί κολές ἐκδηλώσεις καί Ελλήνων καί ξένων. Καί ὁ πέμπτος ἄξονας ἀναφέρεται στά χώρο τής μεταφωτογραφίας, δηλαδή τήν ἀναπαραγωγή εἰκόνων σέ τρεἰς διοστάσεις, δηλαδή τίς ὁλογραφίες, πού μάς δἰνουν οἱ ὀκτίνες

λες ἐκδηλώσεις στά πλαἰσια τού φωτογραφικού Μαΐου, πού ὀργανώνει ἡ «Παράλλαξις».

–Παράλληλα, μάς λένε οἱ ἐκπρόσωποι τού συνδέσμου, ὑπάρχουν ἀρκετές ἐκδηλώσεις, πέρα ἀπό τίς ἐκθέσεις φωτογραφιών. Οἱ ἐκδηλώσεις αὐτές εἰναι ἐκθέσεις θιθλίων πού ἀναφέρονται στή φωτογραφία, σειρά διαλέξεων μέ προβολή σλάιντς, προβολή κινηματογραφικών ταινιών πού ἀναφέρονται στή φωτογραφία, ἐκδηλώσεις διαπρόματος, δηλαδή συνδυασμού προβολής διαδοχικών στοτικών εἰκόνων μέ μουσική καί σχόλια. Επίσης ὑπάρχει μιά ἐκθεση ἀεροφωτογραφιών τής σημερινής Θεσσαλονίκης, ἀπό ἐλικόπτερο πού πετούσε σέ σχετικά μικρό ὑψος. Ετσι γίνεται ἑνας «χάρτης» τής πόλης καί τής σημερινής

Μιά ἀπό τίς φωτογραφίες πού ἐκθέτει ἡ Ολγα Καλούση

νελλήνιο συνέδριο φωτογραφίας, πού ὀργανώνεται στά μέσα τού μηνός στό πανεπιστήμιο. Τό συνέδριο αὐτό ἐχει τήν ἐννοια ἑνός ἀπολογισμού ἡ μιάς καταγραφής τών ὁσων σημαντικών ἐχουν γἰνει μέχρι σήμερα στόν τομέα τής φωτογραφίας. Δημιουργούμε, δηλαδή, ἑνα θήμα γιά νά παρουσιάσουμε τή φωτογραφία μέ εἰσηγήσεις, ὁμιλἰες καί συζητήσεις. Στό συνέδριο θά γἰνει ὁφ' ἑνός ἀπολογισμός ἡ ἐπισκόπηση τών δυνάμεων πού ὑπάρχουν καί ἀφ' ἑτέρου θά χαραχθεἰ ἡ μελλοντική πορεἰα.

Τό κοινό

Τό κοινό δεἰχνει ν' ἀγκάλιασε μέ ἐνδιαφέρον τό φωτογραφικό αὐτό φεστιβάλ. Ρωτούμε:

–Από τίς μέχρι τώρα ἀντιδράσεις τού κοινού, πόσο μετράτε ὁτι εἰναι τό ἐνδιαφέρον τού κόσμου γιά τή φωτογραφική τέχνη;

–Εἰναι ἀκόμη λίγες οἱ μέρες τής λειτουργίας τών ἐκδηλώσεων. Ωστόσο εἰχε ἀρκετό κόσμο σ' ὁλες τίς ἐκδηλώσεις, δηλαδή καί στίς ἐκθέσεις καί στίς διαλέξεις. Καί δέν εἰναι μόνο ἡ προσέλευση πού μετράει, εἰναι καί τό ἐνδιαφέρον. Ο κόσμος ἀρχισε νά θλέπει καί νά «διαθάζει» αὐτά πού θέλει νά ἐκφράσει ὁ φωτογράφος. Κι αὐτό διαπιστώνεται ἀπό τίς συζητήσεις καί τά σχόλια πού ὀκούμε.

–Γενικότερα, μιά ἀφελής ἐρώτηση: πόσο τέχνη πιστεύετε ὁτι ἀποτελεἰ ἡ φωτογραφία;

–Πέρα ἀπό τή γενικάτερη ἀποψη πώς καμιά τέχνη δέν εἰναι τέχνη, ἀλλά μέσο ἐκφρασης, ἡ φωτογραφία σἰγουρα ὁποτελεἰ τέχνη, ἀσο καί ἡ ζωγραφική ἡ ἡ μουσική.

Μελλοντικά

Η φετινή διοργάνωση τής «Παράλλαξις» δεἰχνει πώς ὁλα αὐτά σἰγουρα ἐχουν κάποιο μέλλον, δικαιούνται ἀλλά καί ἐπιθάλουν μιά συνέχεια. Σχετικό εἰναι τό τελευταἰο μας ἐρώτημα:

–Ποιά θά εἰναι τά ἐπόμενα στάδια δραστηριότητας τής «Παράλλαξις»;

–Μετά τό Μάιο, μετά τίς ἐξετάσεις πού δἰδουμε πράς τό κοινό καί τούς ἀρμόδιους, ὁλες μας οἱ προσπάθειες θά τεἰνουν πρός τή δημιουργία στή Θεσσαλονίκη μουσεἰου φωτογραφίας, μέ τή φιλοδοξία νά λειτουργεἰ ὁπως τά σύγχρονα μουσεἰα τού κόσμου, δηλαδή ὁχι μόνο μέ τήν

«Η Θεά τ' Αντιλόπ», μιά γυναίκα τής Σκόπελου, ἀκουαρέλα τού Π. Ρέγκου.

Η κίνηση των εικαστικών

Επισκέψεις σε εκθέσεις

Ακουαρέλες του Ρέγκου. Ζωγραφική του Ξόνογλου

Δέν λεἰπουν οἱ πολύ καλές ἡ ἐστω ἐνδιαφέρουσες ἐκθέσεις εἰκαστικών ἀπό τήν πολιτιστική κἰνηση τής Θεσσαλονἰκης. Τόν καιρό αὐτό μπορεἰ νά χαρεἰ κανεἰς μιά ἐκθεση μέ παλιές ἀκουαρέλες τού Πολύκλειτου Ρέγκου, τά γλυπτά τού Καμπαδακη καί ἐκθεση ζωγραφικής τού Ξόνογλου.

Οἱ ἀκουαρέλες τού Πολύκλειτου Ρέγκου πού ἐκτἰθενται σέ αἰθουσα τού Βρετανικού συμθουλἰου, μάς ξαναθυμἰζουν τήν τέχνη τού ἀξέχαστου ζωγράφου, σ' ἑνα χώρο πιό χαρούμενο ἀπό θεματογραφική ἀποψη. Τό μεγαλύτερο μέρος τών ἐργων του, πού χρονικά καλύπτουν μιά τεσσαρακονταετἰα περἰπου, ἀπό τήν δεκαετἰα τού 1940 μέχρι τό 1984, ἀπεικονἰζουν τοπἰα, περισσότερο ἀκρογιάλια νησιών ἡ τής Χαλκιδικής. Μέ ἀνοιχτά χρώματα ὁ Ρέγκος δἰνει τήν εὐδία τού ἑλληνικού τοπἰου, τού αἰγιοπελαγἰτικου νησιού ἡ τού χαλκιδικιώτικου ὁρμου. Σπἰτια, θάρκες, ἀνθρωποι, τόποι λούζανται στό ἑλληνικά φώς. Εἰναι μιά ἐκθεση πού ἀξἰζει νά δεἰ κανεἰς, καί γιά τόν πρόσθετο λόγο ὁτι περιλαμθάνει τό τελευταἰο ἐργο πού δημιούργησε ὁ καλλιτέχνης, λἰγο πρἰν φύγει ἀπό τήν ζωή.

Η γλυπτική τού Καμπαδάκη ἐχει ὑψηλή ποιὁτητα καί ψυχή. Πρόσφατα εἰχαμε δημοσιεὑσει μιά συνέντευξη μαζἰ του ὁπου τόνιζε ὁτι ἐχει παλλή σημασία μιά κεἰνον ἡ προικοδὁτησή τού ἐργου μέ κἰνηση καί ἐσωτερική δὑναμη. Καθώς χαἰρεται κανεἰς τήν ἀναδρομική του ἐκθεση στά «Βαφοπὁυλειο» δισπιστὠνει ὁτι τά δὑα αὐτά στοιχεἰα εἰναι πανταχού παρὁντα, ἀνεξἀρτητα ἀν τό γλυπτό εἰναι παλιὁτερο (ἡ ἐκθεση εἰναι ἀναδρομική) ἡ

λονίκης. Καί ξαναθυμήθηκα τήν μεγάλη της προσδευτική προσφορά στά ἑλληνικά γράμματα –ὅπως θυμήθηκα καί τόν σχεδόν ἀρνητικό ρόλο της, γιά πολύ μεγάλο διάστημα, στήν μελέτη καί προβολή τῆς λογοτεχνίας τῆς Θεσσαλονίκης. Παράλληλα, σκέφτηκα, γιά μιά ἀκόμη φορά, πόσο λίγο μεριμνούμε γιά τήν καταγραφή τῆς ἱστορίας τῆς πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης στή Θεσσαλονίκη. Πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι χρειάζεται νά καταγραφεί ἡ ἱστορία αὐτή, νά συγκροτηθοῦν ἀρχεῖα, στή συνέχεια νά μελετηθοῦν. Γιατί μέ τό πέρασμα τῶν χρόνων πολλά χάνονται, πολλές μαρτυρίες σβήνουν, πολλές διαστρεβλώσεις καραδοκοῦν. Η φιλοσοφική σχολή θά μπορούσε, σέ συνεργασία μέ ἄλλους καί μέ βοήθεια ἁρμοδίων νά καταγράψει καί τήν δική της ἱστορία, ἀλλά καί γενικότερα τήν πολιτιστική ἱστορία τῆς δεύτερης πόλης τῆς Ἑλλάδας. Η τουλόχιστον νά βοηθήσει μιά τέτοια πρωτοβουλία, στόν τομέα πού δικαιωματικά τῆς ἀνήκει, δηλαδή στήν λογοτεχνία.

«δημιουργική φωτογραφία» θά πεί ἡ φωτογραφία πού ἔχει καλλιτεχνικές προθέσεις. Εἶναι ἡ φωτογραφία πού δέν εἶναι ἀτύχημα (μερικές φορές, θέβαια, καί τό ἀτύχημα δίνει καλλιτεχνική φωτογραφία, ἀλλά τυχαία). Η καλλιτεχνική φωτογραφία μπορεί νά κινεῖται σέ πολλούς χώρους – στό ρεπορτάζ, στή νεκρή φύση, ἀκόμη καί στή διαφήμιση – καί σέ πρωτοποριακές ἀναζητήσεις, σέ τομή μέ τήν τέχνη. Φυσικά, μάς ἐνδιαφέρει καί ἡ ἱστορική φωτογραφία ἡ ἡ φωτογραφία-τεκμήριο.

–Τί δέν εἶναι δημιουργική φωτογραφία;

–Τά σύνορα εἶναι θολά. Γιά παράδειγμα, ἀς ἀναφερθεῖ τό ἑξῆς: Στήν Αμερική δύο εἰδικοί πήγαν καί ἐρεύνησαν φωτογραφίες ἀρχείων, ἀπό ἐγκλήματα, θεσμηνίες κλπ. Εἶδαν ἑκατομμύρια φωτογραφιῶν καί ἀπό αὐτές μπόρεσαν, ὡστόσο, νά διαλέξουν φωτογραφίες μέ καλλιτεχνικά περιεχάμενο. Θά μπορούσαμε νά ποῦμε, ὁτι ἡ καλλιτεχνική φωτογραφία προϋποθέτει πράθεση τοῦ ἐκφραστῆ καί, θέβαια, νά ὑπάρχει καί σωστό καλλιτεχνικό ἀποτέλεσμα.

Οἱ ἐκδηλώσεις

Τό ἑπόμενό μας ἐρώτημα εἶναι πιό νονται στό ἐξωτερικό ἀπό ἀρκετά χρόνια καί ἀποτελοῦν παγιωμένους θεσμούς. Θά πρέπει ἐπίσης νά διευκρινίσουμε, ὁτι τό δικό μας πρόγραμμα δέν εἶναι ἁπλή ἀπομίμηση τῶν ξένων, ἀλλά ἔγινε μέ βάση τίς δυνατότητες πού ὑπάρχουν. Εμείς λειτουργήσαμε, θά μπορούσαμε νά ποῦμε, σάν λοκομοτίβα. Ο ρόλος μας ἀλλού ἦταν συντονιστικός, γιά ἤδη ὑπάρχοντες φορείς, ἀλλοῦ δημιουργικός, ἀφοῦ σκεφτήκαμε ἕνα πλόνο καί προκαλέσαμε τίς ἐκθέσεις. Βασικά ὑπάρχουν πέντε ἀξονες στίς ἐκδηλώσεις.

Καί οἱ παράγοντες τῆς «Παράλλαξις» ἀναφέρουν τούς πέντε αὐτούς ἄξονες, πού περιληπτικά εἶναι:

–Πρώτος ὀξονας ἡ δημιουργική φωτογραφία τοῦ παρελθόντος. Αὐτός ἔχει χαρακτήρα ἐρευνας, μιά καί ἀναζητήσαμε παλιούς ὀξιους φωτογράφους, φωτογραφίες χαμένες σέ ὑπόγεια, χαμένες ἴσως γιά πάντα. Ο δεύτερος ἄξονας ἀποσκοπεί νά τονίσει τήν ἰδέα τῆς συλλογῆς, τό ὁτι δηλαδή μπορεί ἡ φωτογροφία νά γίνει ἀντικείμενο συλλογῆς, ὁπως οἱ πίνακες καί ἄλλα καλλιτεχνήματα. Στήν Ελλάδα ὑπάρχουν συλλέκτες δηλαδή τήν ἀναπαραγωγή εἰκόνων σέ τρεῖς διαστόσεις, δηλαδή τίς ὁλογραφίες, πού μάς δίνουν οἱ ἀκτίνες λέιζερ μέ ἀνάλογα μηχανήματα.

Υπάρχουν, ὁμως, καί ἀλ-

Τό ξένο ποίημα

Γ.Χ. ΩΝΤΕΝ

Ρεμπώ

Οἱ νύχτες, ὁ ἀθλιος οὐρανός, τά σιδηροῦρομικά
Γεφῦρια, οἱ φριχτοί συντρόφοι του δέν τόχαν ἀκουστά·
Ομως τό ψέμα τοῦ ἀερολόγου μέσα σ' αὐτό τά παιδί
Εσκασε σάν σωλήνας: τό κρύο ἐφκιαξε ἕναν ποιητή.

Τοῦ τρυφεροῦ κοἰ πράου του φίλου τά ποτά,
ποῦ τοῦ προμήθευε, κλόνιζαν τίς αἰσθήσεις του μεθοδικά.
Κόβοντας ὁλες τίς συνηθισμένες ἀνοησίες μέ τά μαχαίρι·
Ὁσπου ἔπαψε νάναι τής λύρας καί τής ἀδυναμίας τό ταίρι.

Ο στίχος ἦταν τοῦ αὐτιοῦ μιά ἀσθένεια ειδική·
Η ἐντιμότητα δέν ἐπαρκούσε· ἦτανε κάλοση σωστή
Τῶν παιδικῶν του χρόνων: πρέπει ξανά νά δοκιμάσει.

Ονειρευότανε, λοιπόν, στής Αφρικῆς καλπάζοντας τά δάση
Εναν καινούργιο ἑαυτό, ἕνα γιό, ἕνα μηχανολόγο
Η ἀλήθειο του εὑπρόσδεκτη στόν κάθε ψευδολόγο.

(Μεταφ. Κλείτου Κύρου)

κόπτερο πού πετοῦσε σέ σχετικά μικρό ὕψος. Ετσι γίνεται ἕνας «χάρτης» τῆς πόλης καί τῆς σημερινῆς φυσιογνωμίας της. Σ' ὁλο αὐτό θά πρέπει νά προστεθεί καί τό Α' πα-

τογραφίας, μέ τή φιλοδοξία νά λειτουργεί ὅπως τά σύγχρονα μουσεία τοῦ κόσμου, δηλαδή ὄχι μόνο μέ τήν ἔκθεση τῶν ἔργων, ἀλλά μέ ὀργάνωση ὁμιλιῶν, συνεδρίων, μέ ἐκδόσεις κ.λ.π. Καί, ἐπίσης, στά σχέδιά μας εἶναι νά διοργανώνουμε καί μελλοντικά φωτογραφικές ἐκδηλώσεις καί νά προχωρήσουμε καί σέ ἐκδώσεις.

–Τό «φεστιβάλ» τοῦ Μαΐου θά συνεχιστεί;

–Πρόθεσή μας εἶναι νά συνεχιστεί, ὄχι ἴσως σέ ἐτήσια θάση, ἀλλά κόθε δύο χρόνια. Αλλωστε, ὑπάρχουν προθλήματα. Φέτος οἱ γκαλερί προσφέρθηκαν δωρεάν. Δέν μποροῦμε νά ζητοῦμε τό ἴδιο πράγμα κάθε χρόνο. Επομένως θά πρέπει νά ὑπάρξουν οἱ προϋποθέσεις ἐκείνες πού θά ἐξασφαλίζουν τήν ἄρτια καί περιεκτική ὀργάνωση τῆς μαγιάτικης διοργάνωσης.

Καί, θέβαια, οἱ ὀργανωτές τοῦ συνδέσμου δέν ἀναφέρουν (μετριοφρόνως φυσικά) ὁτι ἡ δουλειά πού ἀπαιτεῖται γιά νά στηθεί αὐτό τό «φεστιβάλ» φωτογραφίας εἶναι τόσο πολλή, πού χρειάζεται ποικίλη ἐνίσχυση.

κή του ἔκθεση στό «Βαφοπούλειο» διαπιστώνει ὁτι τά ὅλο αὐτά στοιχεῖα εἶναι πανταχοῦ παρόντα, ἀνεξάρτητα ἀν τό γλυπτό εἶναι παλιότερο (ἡ ἔκθεση εἶναι ἀναδρομική) ἡ νεότερο, ἀν εἶναι μεγάλων ἡ μικρῶν διαστάσεων, σέ ξύλο ἡ σέ μάρμαρο, ἀνεξάρτητα ἀπό τό θέμα πού θέλει νά ἀπεικονίσει. Η γλυπτική τοῦ Καμπαδάκη διαθέτει κάτι τό μνημειακό, ἀπό τίς θαθιές ἑλληνικές ρίζες, ἀλλά καί κάτι τό πολύ σύγχρονο. Παρακολουθώντας τά στάδια τῆς ἐξέλιξης τοῦ ἔργου του, θλέπει κανείς μιά ἐξέλιξη σίγουρη, ἀλλά κοί μιά χαρακτηριστική καί μόνιμη ἀντίληψη ἐσωτερικοῦ σφρίγους στήν τέχνη τοῦ Καμπαδάκη.

Η ζωγραφική τοῦ Δημήτρη Ξόνσγλου ἔχει μιά θεματική προθληματική πολύ ἐνδιαφέρουσα. Ο Μακεδόνας σύτός καλλιτέχνης, συνδυάζοντας σουρεαλιστικές μνήμες καί ἐξπρεσιονιστική ἔκφραση, δημιουργεί ἕναν κόσμο ποῦ μπορεί νά φέρνει τήν Εὐρώπη ἀπό τό παράθυρο, ἀλλά μένει δεμένος μέ τό θυζοντινό παρελθόν, μέ λαϊκές τοιχογραφίες ἐκκλησιῶν, φυσικά σέ μιά χρωματική ἀπόδοση διική του. Τά πρόσωπα, τά πλάσματα γενικότερα καί τά σύμβολα τῶν ἔργων του ἔχουν κάτι τό τερατώδες, τό μυθολογικό, ἀλλά καί τό ἀποκαλυπτικό. Από τούς πίνακες τοῦ Ξάνογλου ἀναπηδάει μιά ἰδιότυπη θεολογία, μέ θέματα σέ παραλλαγές ἡ σέ συνδυασμούς, ὁπου τό ἀνθρώπινο στοιχεῖο δένεται μέ τό ζωικό ἡ τοῦ μυθολογικοῦ τέρατος. Ο ἄνθρωπος πού καταπίνει αὐτοκίνητο ἡ πσύ ἔχει μιά τεράστια γλώσσα ἡ πού μπορεί καί θγάζει τό μάτι του ἀπό τή σωστή του θέση σίγουρα δέν εἶναι μακριά ἀπό τή μυθολογία. Παράλληλα οἱ ἔνθετες φωτογραφίες ἀπό εἰκόνες ἡ ἀπό τόν πύργο τῆς Βαθέλ παραπέμπουν στό θρησκευτικό στοιχεῖο. Τό σέξ εἶναι πανταχοῦ παρόν, ἀλλά μέ μιά ἐλευθερία σύλληψης καί μέ τέτοιους συνδυασμούς ποῦ φέρνουν στήν μνήμη τόν ὀνειρικό κόσμο τοῦ Μπός, ἐνώ ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἡ γεωμετρία, ἡ ἔνθετη φωτογραφία ποικίλων θεμάτων μέσα στά κεφάλια προϋποθέτει τήν ἐπιστήμη. Ο θεατής τῆς ἔκθεσης τοῦ Ξόνογλου (στό γαλλικό ἰνστιτούτο) προθληματίζεται κατά ποικίλους τρόπους καί γιά πολλές αἰτίες.

Τό ξένο διήγημα

Ο ΚΑΥΓΑΣ

τοῦ Τζών Μάκ Ντόναλντ

ΑΦΟΥ γνώριζα τόν τρελό Καμπέριαν τουλάχιστον ἑφτά χρόνια, τόν εἶδα καλά γιά πρώτη φορά τήν περασμένη Κυριακή. Στό πάρκο. Θά προσπερνούσα τό παγκάκι, ἀλλά μοῦ φώναζε, «Ει! Μιούναν!».

Ετσι, σταμάτησα, καί ὁ τρόπος πού τόν κοίταξα τόν ἔκανε νά γελάσει, καί ἀπό τό γέλιο κατόλοθα ὁτι αὐτός ποῦ καθόταν ἐκεί στή λιακόδα μέ μιά κοπέλα μέ πράσινο ταγιέρ ἦταν ὁ τρελός Καμπέριαν. Τό γέλιο ἦταν τό ἴδιο. Μέ κείνο τό μακρύ μαλλί καμμένο καί ξυρισμένος, φαινόταν ἕνα πολύ συνηθισμένο πρόσωπο, σάν αὐτά πού γεμίζουν τόν ὑπόγειο πέντε θράδια τή θδομάδα, σάν μάσκες πού τίς παίρνουν οἱ ἀνθρωποι καί φεύγουν χωρίς νά τίς πληρώσουν.

Φοροῦσε πάντα ὁλα ἐκεῖνα τά κουρέλιο δεμένα μ' ἕνα κορδόνι, τίς περίεργες μπότες, κουθαλοῦσε τυλιγμένα ὀάντουιτς καταχωνιασμένα ἐδῶ καί κεῖ, μικρά σήματα πού ἔριχναν στόν καπιταλισμό τήν εὐθύνη γιά τήν κατάντια του, καί εἶχε πάντα μέσα στίς τσέπες του ἐκεῖνα τά θεατρικό του, μιά τόσο φρικτά πολυγραφημένη δουλειά πού δέν μποροῦσε νά τήν διαθάσει κανένας ἐκτός ἀπ' τόν ἴδιο. Εἶχα μήνες νά τόν δῶ, κι αὐτός ὁ τύπος μέ τό κουστούμι τῆς θιτρίνας καί τό γυαλισμένα παπούτσια δέν ἦταν ὁ τρελός Καμπέριαν πού δέν ἐπρόκειτο νά τόν ξαναδῶ ποτέ πιά, τό ἤξερα.

Εθαλα τή μύτη μου στό ἴδια ὕψος μέ τή δική του, πέντε ἴντσες μακριά, κούνησα τό κεφάλι μου σάν νά μή μπορούσα νά τό πιστέψω καί μοῦ ἤρθε νά θάλω τά κλάματα. «Απότη», εἶπα. «Χαφιές, πουλήθηκες, ἐ, ὀγόρι;».

Εθαλαν τά γέλια κι οἱ δυό, λές καί δέν αἰσθόνονταν καμιά ἀπολύτως ἐνοχή, αὐτός κι ἡ ὁμορφη γκόμενα μέ τό πράσινο ταγιέρ, καί ὁ Καμπέριαν εἶπε, «Νούναν, ἐθγαλες θόλτα τόν Μπάκλεύ;».

–Οπως πάντα».

–Νούναν, ὁπό δῶ ἡ Ελυ. Νούναν, ἡ Ελυ θά ἐπρεπε νά γνωρίσει τόν Μπάκλεύ».

Ο Μπάκλεῦ εἶχε κουρνιάσει στήν πλοϊνή τσέπη. Τόν ἔθγαλα ἔξω, καί τό φῶς τοῦ ἡλιου τόν στρόθωσε. Εἶναι χρυσαφής. Ενο ἀληθινά μεγάλο ποντίκι, ἐκείνη ἁπλωσε τό χέρι της, ὁ Μπάκλεύ δέν πάγωσε, κι ἔτσι τόν ἀπόθεσα στό χέρι της. Οὔτε τραθήχτηκε ἀπό φόθο, οὔτε τοῦ μίλησε σόν νά ἦταν μωρό, οὔτε τοῦ ἔκανε μάκια. Εἶπε μόνο «Γειά σου, Μπάκλεῦ», χάιδεψε τό πάνω μέρος τοῦ κεφαλιοῦ του μ' ἕνα δάχτυλο, μοῦ τό ἔδωσε πίσω, ἐγώ τόν ξανάθαλα σήν τσέπη μου καί γρήγορα ὁκουσα τό κρατοάνιομα καθώς ἄρχισε νά μασουλάει ἕνα φιστίκι. Ετσι, μετό, ἡ Ελυ κοίταξε τό ρολόι της, ἔδωσε στόν Καμπέριαν ἕνα συζυγικό φιλάκι καί ἔφυγε, ἐνώ ἐκείνος τήν παρακολουθοῦσε σάν ὀνειροπαρμένος καθώς ἀπομακρυνόταν, καί πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὁτι περπατοῦσε πολύ θηλυκά, ἀπό κάθε ἄποψη.

–Μουσείο», ἐξήγησε. «Τή ρίξανε, καί δουλεύει οὐτήν τήν Κυριακή». Κάθισα δίπλα του στό παγκάκι καί εἶπα, μέ σπασμένη κάπως φωνή. «Τί συνέθη, Καμπέριον; Τί ἔγινε;».

Μοῦ εἶπε, λοιπόν, ὁτι παντρεύτηκε. Μοῦ εἶπε, ἀκόμη, ὁτι εἶχαν κι ἕνα διαμέρισμα. Μοῦ εἶπε ὁτι εἶχε πιόσει δουλειά. Σέ κατάστημα. Πουλοῦσε εἴδη ὑψηλῆς πιστότητας. Μαγνητόφωνα, φυσικά. Εκείνα τά χρόνια πού ὁ τρελός Καμπέριαν τά χαράμιζε πρασταθώντας νά χειριστεῖ τά μαγνητόφωνα γιά νά κάνει ἀπροσχεδίαστα ἔργα ὁπως οἱ ζωγράφοι ἔκαναν ἀπροσχεδίαστους πίνακες, ἔμαθε ἀρκετά ὠστε νά μπορεί νά θάλει τά γυαλιό ὀκόμη καί σ' ἕναν Αμπεξ.

Αὐτά μέ πείραξαν. Εξήγησα, λοιπόν, ὁτι ὁλοι ἔχουν αὐτή τή φοθερή τόση νά τά παρατάνε, φίλε μου. Συμθιθάσου, καί πουλήσου, καί ἀρχίνισε νά πεθαίνεις ἀπό ὁμοιομορφία καί πλαστικό καφέ. Αλλά ὁταν ἄρχισε νά χασμουριεται, κατάλαθα ὁτι αὐτά δέν τόν ἀγγιζαν.

–Λοιπόν, Καμπέριαν, ξέρω τί ἔγινε. Πές μου τώρα τό πώς».

⁂

ΧΑΣΜΟΥΡΗΘΗΚΕ ξανά, φαινόταν νυσταγμένος, εὐτυχισμένος καί ξεπουλημένος, ἐκεί στό πάρκο μέσα στή λιακόδα, καί μίλησε γιά περασμένους μήνες σέ κείνη τήν τούπα πού ἔμενε στήν 12η ὀδό, ἕνα δωμάτιο 3×4 ἴσως, καί τόσο γεμάτο μέ ἠλεκτρονικά, ὥστε μ' ἕναν ἐπισκέπτη παραγέμιζε, ἀσε πού ὁ ἐπισκέπτης ἔπρεπε νά εἶναι καί πολύ φίλος. Καί ὑπήρχε κι ἕνα δωμάτιο στά δεξιά καί στά ἀριστερά ἀπό τό δικό του.

–Τήν ἴδια μέρα, Νούναν, στό ἕνα ἔρχεται αὐτή ἡ γκόμενα ἡ Ελυ, καί στό ἄλλο ὁ φίλος της, ἕνας Τζόφρεῦ Φρήμαν, θεατρικός συγγραφέας. Εἶναι πάντα Τζόφρεῦ ὁλόκληρο τό ὄνομα, δέν ἔχει προχωρήσει κανένα ἔργο πέρα ἀπό τή δεύτερη πράξη, ἀλλά αὐτοαποκαλεῖται θεατρικός συγγραφέας, ποῦ νά πάρει ὁ διάθολος».

–Η ἐσωτερική πραγματικότητα εἶναι ἡ ἀλήθεια μέ τήν ὁποία ἐμείς...».

–Κόφτο, Νούναν. Αὐτό ποῦ ὑπάρχει, τό θρήκα μόλις ἔκανα ἕνα κόλπο μέ κάτι εὐαίσθητα ἐπαγωγικά μικράφωνα, εἶναι ὁ ἤρωτας. Η κοπέλα δέν ἔμενε ἀκριθῶς στό ἴδιο δωμάτιο μέ κείνον, ἀλλά ἦταν ἡ μόνη ποῦ ἔθγαζε τό ψωμί της, καί πλήρωνε νοίκια, φαγητό, καθάριομα, τά πάντα. Πίστεψα ὁτι εἶχα θρεῖ τελικά τό ἔργο ποῦ γύρευα, ἀφοῦ ἦταν ἕνα σχόλιο πάνω σέ ὁλα. Δέν μπορεῖς νά φανταστεῖς τί τετράγωνο μυαλό εἶναι αὐτή ἡ γκόμενα. Πιοτεύει τόσο θαθιά σέ ὁλες τίς ξεπερασμένες ἀξίες, ὥστε θά μπορούσε ἡ νά σέ κάνει νά πέσεις κάτω καί νά σπαράζεις ἀπό θλίψη γιά ὁλα αὐτά, ἡ νά ξεραθεῖς στά γέλια. Δέν τά πῆγαιναν καί τόσο καλά. Ο συγγραφέας τήν χρησιμοποιούσε τή γκόμενα. Αν τέλειωνε ἕνα ἔργο, θά ἦταν μάπα, ἀρα τό πιό σίγουρο ἦταν νά μήν τελειώνει ποτέ κανένα.

»Πιστεψα ὁτι οἱ κουγάδες τους θά μοῦ ἔδινον ἄφθονο ὑλικό γιό μισή χιλιάδα τετρακάναλες ταινίες τών τριών χιλιάδων ἑξακοσίων ποδῶν, θά ἐπρεπε νά κλέψω ὁλη τήν περιοχή γιά νά τίς ἀγοράσω, καί πίστευα ὁτι ἀργό ἡ γρήγορα θά ἔλεγαν ὁλα ὁσα μπορεί νά πεῖ κανείς γιά τήν ἀθλια σχέση ἄντρα – γυναίκος. Τό ἔργο θά τό ὀνόμαζα «Καυγάς». Θά τό μοντάριζα ἔτσι ὠστε νά ἀποντάνε πάντα ὁ ἕνας στόν ἄλλο σέ διαφορετικά ἐπίπεδα. Ακούγονταν θαυμάσια, φίλε Νούναν. Η ὑπόθεση ἦταν, αὐτός προσποιεῖται ὁτι θίγεται ὁ ἔγωισμός του ποῦ τόν τσίζει ἐκεῖνη, καί τότε ἐκεῖνη κατορρέει, ἐπειτα τή λέει χωριάτα ποῦ δέν μπορεί νά καταλόθει τήν εὐσίσθητη χορδή τής δημιουργικής ψυχής του κλπ., κλπ. Εθγαλα, λοιπόν, πέντε μέτριες ἑνάντιες, τρεις, νομίζω, στό δικό της, καί δύο στό δικό μου δωμάτιο. Ξέρεις κάτι; Στή μέση τής ἔκτης, στομάτησα τήν μαγνητοφώνηση. Ο ἴδιος καυγάς! Κάθε φορά τά ἴδια! Λίγες μικροαλλαγές κάπου κόπου. Τίποτα ποῦ νά ἀξίζε τόν κόπο. Εθαζε τή μιά ταινία μετά τήν ἄλλη, προσπαθοῦσα νά τίς μοντάρω, ἀλλά δέν ἐθγαινε τίποτα. Αλλαγές ταχύτητας, ἠχητικά ἐφέ. τίποτα.

»Μιά φορά ἄκουγα μόνο, προσπαθώντας νό θρώ μιά διέξοδο, καί εἶχα θάλει κι ἕνα κομμάτι στό πικ-ἀπ ἄκουγόταν σάν σκουριασμένο θαρύτονο οαξόφωνο. Ξαφνικά, πού λές, τό θρήκα! Μιά καινούργια προοέγγιση τοῦ ζητήματος. Θά τό ὀνόμαζα «Ντουέτο». Θυμάσαι τόν Σνέκη; Τί μπορεί νό κάνει μέ κείνο τό κλαρινέτο ὁταν ἐχει πόρει τή δόση του; Εθαλα μαζί τά καλύτερα κομμάτια ἀπ' ὁλους τούς κουγάδες, ἔκανα 40 λεπτά ἔτσι, κι ὑστερα ἔφερα τόν Σνέηκ νά τό ὁκούσει. Τό ἀκουσε καλά δυό φορές ἀπ' τήν ἀρχή ὡς τό τέλος, καί ὑστερα, τήν τρίτη φορά, κατάλαθε πώς νά τό κάνει, κι ἔτσι ἐπαιζε ὁταν μιλοῦσε ἐκείνη, καί ἐγώ τόν ἔγραφα σέ μιά ἀδεια ταινία. Φίλε μου, ἐκείνο τό κλάμα στό τέλος τό ἔκανε τέλεια! Ο Σνέηκ μού κουθάλησε κι ἕναν τύπο ὀνόματι Γουόκερ, πού ἤθελε τζίν ἀντί μαριχουάνα, γιά νά ζεσταθεί, καί ὁ Γουόκερ ἔπαιξε τό μέρος τοῦ συγγραφέα μέ ἀγγλικό κόρνο.

»Νούναν, μοῦ πῆρε τρεῖς θδομάδες ἐντατικῆς δουλειάς γιά νά τό μιξάρω, νά τό ξαναμαγνητοφωνήσω, νά τό μοντάρω καί νά τό στρώσω ἀπως ἀκριθῶς τό ἤθελα. «Ντουέτο», ἐνα' τονικό ποίημα μιά φωνή, κλαρινέτο καί ἀγγλικό κόρνο σέ τρεις κινήσεις. Η πρώτη κίνησε ἀρχιζε, μέ ὀκέτη φωνή, ἡ Ελυ κι ὁ Τζόφρεῦ τρώγονταν, καί μετά αὐτόν τόν χαμήλωνα καί τό μέρος του τό ἐπαιρνε τό κόρνο. Ο Γουόκερ ἔκανε αὐτό τό κόρνο νά γκρινιάζει, νά θογγάει καί νά παραπονιέται ὀκριθῶς σάν τόν συγγραφέα. Δεύτερη κίνηση, ξανά φωνή, ὁλλά χαμήλωνε ἡ δική της καί τή θέση της τήν ἐπαιρνε τό κλαρινέτα. Η τρίτη καί τελευταία κίνηση ἦταν ἡ καλύτερη. Χομήλωσα καί τίς δύο φωνές καί ἔγινε ἕνα ὀργανικό ντουέτο, καί στό τελευταία πέντε λεπτά ἔθαλα αὐτόν στήν θέση τοῦ κόρνου καί ὑστερα αὐτήν στή θέση τοῦ κλαρινέτου, καί θρήκα κι ἕναν τρόπο νά τά κλείσω ὁπως ἀκριθῶς ἤθελο. Εἶχα ἕνα κομμάτι ὁπου ἐκείνη ἔλεγε, ἐτοιμη νά θάλει τά κλόματα, «Γιατί μέ μισεῖς τόσο;». Τό ἔθαλα λοιπόν νά ἐπανολαμθάνεται, καί ὁταν τό εἶπε γιά τρίτη φορά, ἔθαλα καί τό κλαρινέτο νά παίζει τήν ἴδια φράση. Τρεις μαζί, καί τούς χαμήλωσα λιγάκι κι ἐνίσχυσα τή δική του φωνή πού ἔλεγε, «Ποτέ δέν μέ κατάλαθες». Αὐτό τό ἐπανέλαθα, ἐπαιρνε ἀκριθῶς τόν ἴδιο χρόνο, κι ἔτσι τό ἐπικάλυψα γιά νά πετύχω μιά ἀντίστιξη, δυνάμωσα τό κόρνο πού τόν συνόδευε, ὑστερα –πρόσεξε αὐτό!– μιξάρισα τό κλαρινέτα μέ τή δική του φωνή καί τό κόρνο μέ τή δική της, δυνάμωσα τήν ἐνταση ὁσο ἀντεχε τό μαγνητόφωνο, ξαφνικά τήν ἔκοψα, νεκρική σιγή, καί, φίλε μου, θά πάγωνε πραγματικά τό αἷμα σου.

»Νούναν, ὁλοι ξετρελάθηκαν μ' αὐτό. Ξέρεις ὁμως ποιό θά ἐπρεπε νά εἶναι ἡ πραγματική δοκιμασία. Θέβαια. Λοιπόν, μιά νύχτο τοὺς τοάκωσα στό δωμάτιο τοῦ συγγραφέα καί τούς εἶπα ὁτι εἶχα κάτι στό μαγνητόφωνο πού ἔπρεπε νά τό ἀκούσουν, κι ὁταν δοκίμασαν νά μέ διώξουν τούς εἶπα ὁτι στό μαγνητόφωνο ἦταν ἐκεῖνοι, λοιπόν, αὐτή χλώμιασε κι αὐτός κοκκίνησε, μ' ἀφησαν νά στήσω τό καλό φορητό μου μαγνητόφωνο, πού τό εἶχα φτιόξει σχεδόν μόνος μου, καί νά φέρω δυό ἀπό τά ἠχεία πού τά εἶχε κόνει τότε ὁ Μόρτυ, τό ἔθολα μπροστό καί ἀρχισε. Τό ζευγάρι καθόταν στό στρώμα. Τά πρώτα διό λεπτά, ἐκείνος προσπάθησε νό ἀντιδράσει, κραύγαζε περί ἐκθισσμοῦ καί εἰοθολής καί ἐκφυλων τύπων, ἀλλά ἐκείνη τόν σταμάτησε καί τοῦ ἔκλεισε τό στόμα, καί ἄκουγε μέ γυρμένο στά πλόγια τό κεφάλι της μέ μισόκλεισα τό μάτια καί τά ὑγρά της χείλη πανισαμένα.

»Κάθησαν πραγματικά ἡσυχοι, καί ξάφνου, μετά ἀπό τά πρώτα δύο περίπου λεπτά τοῦ καθαρού ντουέτου τών ἀργάνων, ἡ γκόμενα ἐριξε πίσω τό κεφάλι κι ὀρχισε νά ξεκαρδίζεται στά γέλια. Ηταν τό πιό ὠραίο, τό πιό θαρραλέο, τό πιό εὐτυχισμένο γέλιο πού θά ἄκουγες ποτέ νά θγάζει μιά γκόμενα σάν τήν Ελυ. Υστερα ἐκείνος δοκίμασε νά τήν κάνει νά σωπόσει καί δέν μπόρεσε, καί ἐχασε τό τέλος, γιατί ἔφυγε τρέχοντας θραντώντος τήν πόρτα πίσω του. Τά τέλος τήν ἀπόκαμε. Γελαύσε τόσο δυνατά, σχεδόν ἔκλαιγε. Οχι ὑστερία. Τά ἄλλο γέλιο – κλάμα. Καί γώ τά ἴδιο. Γελόσαμε μέχρι πού πονέσαμε. Δέν τά εἶπε ἔτσι ἐκείνη τήν ὠρα. Τώρα τό λέει. Η θεραπεία. Α' τή στιγμή πού θά γελάσεις τόσο πολύ μέ μιά γκόμενα, Νούναν, δέν ἐχεις νά κάνεις τίποτε ἄλλο παρά νά τήν παντρευτεῖς. Καί αὐτό ἔκανα».

–Τί, τί, τί!» εἶπα.

–Η γενειόδα μίκραινε ὁσο περισσότερο αὐτή μοῦ ἔθαζε κουμπιά ἀντί γιά κορδόνι, κι ἔτσι στό τέλος τήν ἔκοψα ὁλόκληρη. Φίλε μου, γελάμε πολύ. Η Ελυ καί γώ, παντοῦ τή βρίσκουμε. Αρχίζουμε νά νευριάζουμε καί, ἡ ἐκείνη λέει «Γιατί μέ μισεῖ τόσο», ἡ ἐγώ λέω «Ποτέ δέν μέ κατάλαθες», κι ὑστερα λέμε κι οἱ δυό, «Καημένε Τζόφρεῦ», καί γελάμε».

⁂

ΣΗΚΩΘΗΚΑΜΕ καί τόν κοίταξα. Δέν ἦταν πιά ὁ τρελός Καμπέριαν. Αὐτός ἦταν ἕνας εὐτυχισμένος, γελαστός, ὁμιλητικός πωλητής, κουμπωμένος καί ἱκανοποιημένος σάν γκόμενα, ὅπως κανένας δέν θά μποροῦσε νά σκεφτεί ὁτι θά γινόταν.

Μέ ρώτησε πώς ἦταν τά πράγματα στό Καλούμπια, καί εἶπα ὁτι παρακολουθοῦσα πάλι τά περί ἀνατολικών θρησκειών, τίς ἴδιες διαλέξεις πού εἴχαμε παρακολουθήσει μαζί μέ τόν Καμπέριαν ἑπτά χρόνια πρίν ἴσως, καί ὁπου εἴχαμε συναντηθεί. Εἶπα ὁτι τίς ἀλλάξανε κόπως, ἀλλά ἐξακολουθούν νά εἶναι ἐνδιαφέρουσες.

Τόν ρώτησα ἀν θά μπορούσα νά περάσω ἀπ' τό σπίτι του, ἀν θέβαια μοῦ ἔδινε τή διεύθυνση, καί ὁτι θά ἤθελα νά ἀκούσω ἐκείνη τήν ταινία. Τό τελευταίο ἀριστούργημα τοῦ Καμπέριαν.

–Α, μιά νύχτα πρίν ἕνα μήνα, σηκώθηκα στή μέση τής νύχτας, τήν ἔθαλα στό μαγνητόφωνο καί τήν ἐοθηοα».

–Γιατί, γιατί, γιατί;».

–Γιατί σ' αὐτήν, ἡ Ελυ μου, παραέλεγε σέ κείνο τόν γελοίο πόσο τόν ἀγαποῦσε, μέχρι πού ἀνοκόλυψε ἀργότερα ὁτι ὁ ἔρωτας ἦταν κάτι τελείως διφορετικό. Κι οἱ δυό μας τό ἀνακαλύψαμε αὐτό, φίλε μου».

Αναστέναξα. Κούνησα μέ νόημα τό κεφάλι. Εθαλα τό χέρι στήν τσέπη μέ τόν Μπάρλεῦ καί τοῦ ἔτριψα λίγο τό κεφάλι. «Ἰσως θά μπορούσε νά σέ κάνει πλούσιο, τρελέ Καμπέριαν».

–Πλούσιο!» εἶπε. «Νά ξεπουλήσω τήν Ελυ μ' αὐτό τόν τρόπο!». Τά μάτια του μέ κοίταζαν σάν τά μάτια τοῦ παλιοῦ Καμπέριαν, ἐκείνου πού ἦταν ἐκφραστής τής ἐξέγερσης ὁταν κάποτε τρέχοντας μπήκε στό ἀσου "Σήμερα" πού ἤταν ζωντανό καί κρατούσε μπροστά στόν Αέσκουλυ ἕνα πανώ πού ἔλεγε, ΠΟΥΛΗΜΕΝΕ ΧΑΦΙΕ ΤΩΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΩΝ. Τά μάτια τοῦ Καμπέριαν εἶχαν ἐκείνη τήν παλιά λάμψη. «Νούναν, ἐσύ τραθάς τό δρόμο σου, κι ἐγώ τό δικό μου».

Καί ἔφυγε. Αὐτή ἦταν ἡ τελευταία φορά πού θά τόν ἔθλεπα. Ποιός θά κρατήσει ζωντανές τίς παλιές παροδόσεις ἀν ἐξακολουθοῦμε νά χάνουμε ἕναν ἕναν τούς Καμπέριαν; Ποιός μπορεί νά γελάει μέσα σ' ἕναν κόσμο σάν κι αὐτόν;